

Jaarverslag 2019

Van de fractievoorzitter Wiebo de Vries

2019. Het jaar van de Provinciale Statenverkiezingen. Het jaar van afscheid nemen van de oude fractie en het verwelkomen van een nieuwe. Het jaar van de stikstof en de PFAS. Het jaar van een nieuw bestuursakkoord. Kortom: het jaar met de nodige veranderingen.

In maart van 2019 mochten u en ik weer naar de stembussen. Met de 'Waardevol' campagne hebben we weer veel mensen mogen bereiken. We zijn erg dankbaar dat we onze drie zetels hebben mogen behouden. In de Staten is er een nieuwe partij bij gekomen. De grootste partij

heeft nu acht zetels. Een nieuw, maar ook uitdagend speelveld. Een speelveld met 12 (!) partijen.

Na de verkiezingen is er afscheid genomen van Ynze de Boer en Reitze Douma. Vanaf deze plaats hartelijk dank voor jullie inzet in de vorige periode. Afscheid nemen betekent ook het verwelkomen van 'nieuwe' gezichten. Matthijs de Vries en Dennis de Calonne nemen na de verkiezingen plaats in de statenbankjes. Inmiddels heeft Dennis de Staten verlaten en is Lieuwe van der Pol Statenlid.

Met de opschorting van de regels rondom de Programmatische

Aanpak Stikstof (PAS) staat het aanvragen van vergunningen op zijn kop. Vanaf oktober is Nederland in de ban van de stikstof problematiek. En Fryslân in het bijzonder.

Een jaar dus met de nodige veranderingen en uitdagingen. We zien uit naar een mooie Statenperiode, waarin we ons geluid, een geluid van hoop, mogen laten klinken.

Wiebo de Vries
Fractievoorzitter
ChristenUnie Fryslân



Het politieke verhaal van 2019

Het politieke verhaal van 2019 stond in het teken van 'waardevol': waardevolle samenleving, waardevolle schepping en waardevolle regio. Net als het programma van de verkiezingen van 2019. Hieronder een overzicht van belangrijke momenten in de Provinciale Staten van Fryslân. Onze inbreng, vragen en bereikte resultaten.

Waardevolle samenleving

De ChristenUnie gelooft in een samenleving die gebaseerd is op naastenliefde. Een samenleving die niet het werk is van de overheid, maar van mensen en maatschappelijke verbanden samen. Eén van de kenmerken van de huidige samenleving is dat bijna iedereen deel uitmaakt van een of meerdere netwerken, zoals gezinnen, schoolklassen, vriendengroepen, straat, wijk en via sociale media. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor zorg en welzijn. De taak van de provincie op dit gebied is samenbinden, aansturen en informeren waar de provincie het verschil kan maken.

Fryske Akademy krijgt extra geld



De Fryske Akademy richt zich op het wetenschappelijk onderzoek naar de Friese taal, meertaligheid en regionale geschiedenis. In 2018 is er door rijksbureau Gateway een 'health check' uitgevoerd. Daaruit blijkt dat de Fryske Akademy op de schop moet, wil het bedrijf weer gezond worden. Wat ons betreft staan de taken van de Fryske Akademy nu niet ter discussie. Wel vinden wij dit voorstel voor extra geld een laatste kans voor de Fryske Akademy om te laten zien dat het een zelfstandig instituut kan blijven. De ChristenUnie wil niet op voorhand aan het begin van het jaar geld overmaken. Ze krijgen het extra geld pas, als ook werkelijk aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. Het voorstel van de ChristenUnie haalt het niet in de Staten.

Geitenstop



De Partij voor de Dieren vraagt om een tijdelijke stop op uitbreiding van geitenhouderijen in Fryslân. Er moet duidelijkheid komen over wat de mogelijke risico's zijn voor de volksgezondheid. Na een tijdelijke stop van een half jaar willen Gedeputeerde Staten deze stop in juli voortzetten. De conclusies uit het GGD onderzoek in Brabant en Limburg kun je niet één op één overnemen in Fryslân. De fractie heeft daar moeite mee. De hoeveelheid geiten

per vierkante kilometer is in die provincies veel groter. De ChristenUnie vraagt zich af hoe groot het probleem nu daadwerkelijk is. Het is niet met zekerheid te zeggen dat de verhoogde kans op longontsteking komt van geitenhouderijen. Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid (LNV) heeft niet aangedrongen om geitenhouderijen in Fryslân op slot te zetten. Uiteindelijk besluit een krappe meerderheid om de stop toch op te heffen.



Bernita Hakvoort

Hollen of stilstaan is politiek eigen. Na de verkiezingen is het eerst rustig. We raken al snel buiten beeld bij de coalitieonderhandelingen. In juni wordt het nieuwe college geïnstalleerd en het bestuursakkoord 2019-2023 besproken. Daarna komt de trein weer op gang. Onze nieuwe Statenleden doen meer een beroep op mij. 2019 is voor mij het jaar van de geit en de boerenprotesten. Deze thema's komen dichtbij en ik begrijp goed dat de mensen in actie komen. De tijdelijke stop op de geitenhouderijen vind ik een te voorbarige conclusie. In het najaar volgen de boerenprotesten. De sfeer is gemoedelijk in Fryslân. Het is mooi om te zien dat de boeren het provinciehuis binnen mogen gaan. Geen angst voor boze boeren. Gewoon de mens zien achter het verhaal. Dat is wat Jezus ook zou doen.

Treinen zonder toiletvoorziening

Op het traject Leeuwarden en Harlingen-Haven worden treinen ingezet zonder toilet. Dit is niet conform afspraak. Wij zijn verbaasd over dit bericht en stellen schriftelijke vragen. Wij vinden het belangrijk dat er in elk treinstel een toilet is. Met name voor een kwetsbare groep mensen is een toiletvoorziening noodzakelijk.

Het antwoord dat we krijgen op onze schriftelijke vragen vinden wij niet genoeg. In de vergadering van september stellen we mondelinge vragen. De gedeputeerde antwoordt dat het niet mogelijk is om deze treinen alsnog van toiletten te voorzien.

Onderzoek nodig naar misstanden

Bij de aanleg van een aantal aquaducten in Leeuwarden en Harlingen zijn er mogelijk misstanden geweest bij de betaling van de werknemers. Hier is onderzoek naar gedaan. Volgens de FNV zijn de arbeidsvoorwaarden alleen op papier gecontroleerd. Wij vinden dat onvoldoende en willen opheldering van het college. Samen met de Partij van de Arbeid stellen we vragen. In het antwoord van Gedeputeerde Staten staat dat deze projecten al waren aanbesteed voordat de Wet aanpak schijnconstructies in werking trad. De provincie heeft naar aanleiding van dit dossier en de nieuwe wet haar inkoop- en aanbestedingsbeleid gewijzigd.



**Matthijs
de Vries**

Inmiddels zijn we, eind 2019, 10 maanden onderweg in de nieuwe Statenperiode. Na een intensieve campagne begint op 28 maart het 'echte' Statenwerk. Als nieuw Statenlid ben ik goed opgevangen in de fractie en door de ambtelijke dienst met een mooi inhoudelijk inwerkprogramma. Ik mag mij de komende jaren richten op Openbaar Vervoer en infrastructuur en Economie. Een mooi portefeuille met veel uitdagingen zoals bijvoorbeeld het debat in de Staten over de uitgangspunten voor de nieuwe busconcessie in Fryslân. Een belangrijk onderwerp waarbij wij ingezet hebben op verdere verduurzaming van het OV en de bereikbaarheid op het platteland. Die uitgangspunten sluiten aan bij ons verkiezingsprogramma.

Ik ervaar het als een mooie en vooral ook dankbare taak om te mogen werken voor de fractie van de ChristenUnie. Ook komend jaar wil ik met veel enthousiasme een bijdrage leveren aan het geluid van onze partij in Fryslân!

Nieuwe dorpshuizenregeling

In 2018 is door de Staten de wens uitgesproken om de dorpshuizenregeling eenvoudiger te maken. Het nieuwe voorstel houdt in dat ontmoetingsplekken en dorpshuizen voortaan subsidie aan kunnen vragen bij het Iepen Mienskipsfûns (IMF). Daardoor komt er meer geld beschikbaar en is er meer mogelijk dan in de oude regeling. In de Friese dorpen en wijken is en blijft behoefte aan een ontmoetingsplek. Tijdens de vergadering in november vragen we nog wel om een evaluatie van deze nieuwe regeling. De gedeputeerde zegt deze toe.



Zwemveiligheid open water

De ChristenUnie wil van Gedeputeerde Staten weten hoe het gesteld is met de veiligheid van recreatie bij open water. Er is een toename van mensen die in de problemen komen. Meer aandacht voor veilig zwemmen in open water is van levensbelang. Uit onderzoek van het Mulier

Instituut blijkt dat het nogal eens onduidelijk is wie waar verantwoordelijk voor is. Het college herkent zich niet in de resultaten van het onderzoek. Jaarlijks wordt iedere zwemlocatie gecontroleerd op veiligheid en hygiëne.

Jongeren enthousiasmeren voor de politiek



Politiek saai? Daar wil Tienskip verandering in brengen. Deze organisatie, bestaande uit jongeren, zet zich door middel van projectdagen in om jongeren te betrekken bij de lokale politiek. Want zelf meedoen en dingen veranderen is eigenlijk best leuk! Voor deze projectdagen worden Statenleden, raadsleden en fractiemedewerkers gevraagd om jongeren te begeleiden. Het afgelopen jaar hebben ruim 700 leerlingen het provinciehuis bezocht. Op deze dag leren de leerlingen niet uit de boeken, maar ervaren zij zelf hoe het er in de praktijk aan toe gaat. Ook de ChristenUnie zet zich hiervoor in. Bernita begeleidt de jongeren tijdens een projectdag van Tienskip. Daarnaast geeft Lieuwe zijn medewerking aan het Nationaal Jeugddebate.

Waardevolle schepping

De schepping staat onder druk. De bodem daalt, het aantal insecten neemt af, kwetsbare soorten verdwijnen, dominante soorten nemen de overhand. Ook het klimaat verandert. Dat betekent dat we onze manier van leven moeten veranderen en onze economie anders moeten inrichten. Dit heeft grote gevolgen, ook voor de landbouw. Van boeren wordt meer aandacht gevraagd voor dierenwelzijn, biodiversiteit en vermindering van de uitstoot van gassen. Dat vergt een andere manier van landbouw en bedrijfsvoering. Maar wie gaat dat betalen? Hoe helpen we boeren om over te schakelen naar duurzame bedrijfsvoering en goed rentmeesterschap? Ook dat is een thema waar de ChristenUnie zich veel mee bezighoudt.

Verlenging ganzenaanpak

‘Fryslân: It bêste lân fan d’ierde. Dat hebben ook de ganzen ontdekt. In grote getale komen ze naar het mooiste land op de aarde,’ zegt Reitze Douma tijdens de vergadering in februari. Het voorstel is om de huidige ganzenaanpak te verlengen tot en met 2023. Wij kunnen ons daarin vinden. Er zijn nog te weinig gegevens bekend voor een goede evaluatie en er komen nog internationale regels aan.

Over de bonus-malus regeling voor de boeren zijn we niet tevreden. Als de schade aan de gewassen niet met 5 tot 10 procent per jaar afneemt, gaat ook de schadevergoeding verder omlaag. Dit vinden wij niet goed doordacht. Wij pleiten voor het afschaffen van deze regeling. De gedeputeerde zegt toe hier heel voorzichtig mee om te gaan en ons op de hoogte te houden.

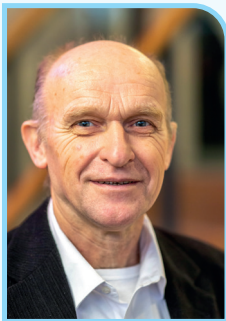


Boerenprotest



De boeren komen in oktober massaal naar Leeuwarden om te protesteren tegen de provinciale stikstofregels. De provincie wil de onbenutte stikstofruimte in de vergunning terugvorderen. Hier zijn de boeren het niet mee eens. De gedeputeerde concludeert dat er iets mis is gegaan. Hij trekt tijdens het protest de nieuwe beleidsregels in en stelt voor om eerst met de agrarische sector te gaan praten. De plotselinge ommezwaaai van de gedeputeerde

leidt een week later tot een spoeddebat met de Staten, waarin zowel het proces van totstandkoming van de provinciale regels als de inhoud van het stikstofdossier aan de orde komen. De agrarische sector is niet bij het proces betrokken geweest en dat is niet netjes. Wij vinden dat alle sectoren zoals: bouw, vervoer en industrie hun bijdrage moeten leveren aan de vermindering van stikstof en niet alleen de boeren.



**Lieuwe
van der Pol**

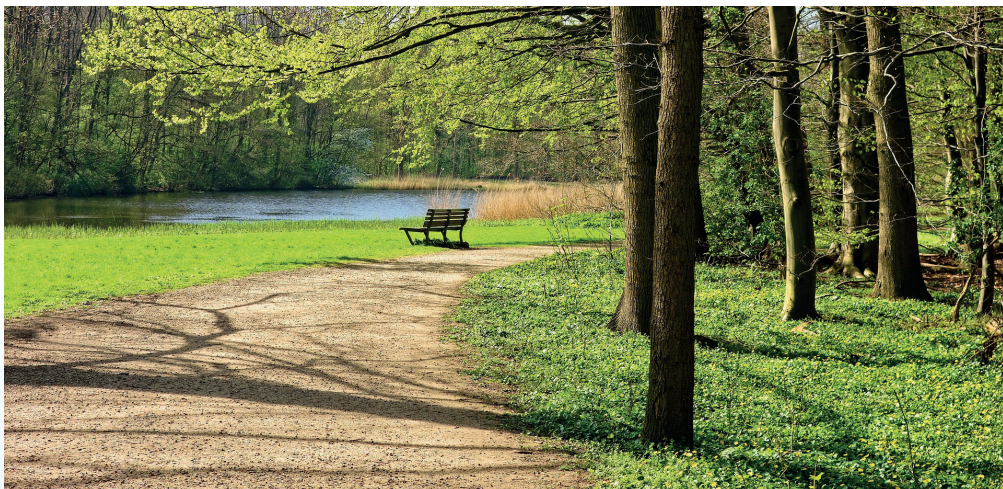
No ik sels it ôfrûne jier mei pensioen gien bin ha ik mear tiid beskikber foar de Steaten. Dat jout de kans om as earste opfolger by alle beslûten fan de fraksje belutsen te wezen.

De wize werop yn de provinsje Fryslân yn de fraksje wurke wurdt, sprekt my tige oan. Mei twa fraksjemewurkers en trije relatyf jonge Steateleden is de ChristenUnie segene en kin har wurk goed dwaan. Mei namme op it mêd fan lanbou ha wy ús partijtje goed mei spile. Sa wol by de diskuzje oer de geitenstop as oer de stikstof wie it stânpunt fan de fraksje wichtich en fan betsjutting. Sa wie de ynformaasjejoen fan 10 oktober op ús inisjatyf belein. Dermei krigen de boeren podium en dat soarche derfoar dat de boeren de oare moarn foar it provinsjehus stiene. Dat soarget ek foar in protte kontakten mei de meast jonge boeren.

Natuer mei de Mienskip van start

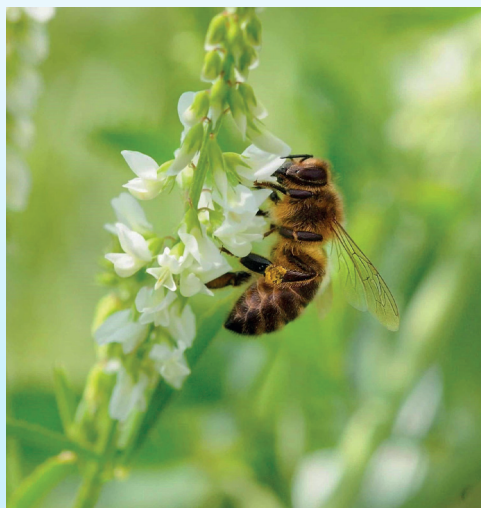
Het aanleggen van natuur is een kostbare en langdurige operatie. De Staten nemen in juli het besluit dat Natuer mei de Mienskip (NmdM) van start kan gaan. Dit koersdocument gaat over natuur van en voor iedereen. Het is een initiatief van boeren, burgers, natuur- en milieuorganisaties en overheden.

Zij zijn ervan overtuigd dat zij met elkaar meer natuur met een groter draagvlak en maatschappelijke meerwaarde kunnen realiseren. De nieuwe werkwijze van NmdM wordt de komende twee jaar getoetst in drie proefgebieden. Na de evaluatie wordt bekeken of de hele natuuropgave volgens deze procedure aangepakt wordt.



Insectennetwerk

Muggen die ons wakker houden in onze slaapkamer kunnen we missen als kiespijn, maar hoe komt het met de insecten? GrienLinks komt in 2017 met een motie voor een actieplan om insecten te behouden en zet in oktober het onderwerp opnieuw op de agenda van de Staten. Met het herstel van het insectennetwerk willen zij dat de insecten een betere kans krijgen om te (over)leven. Er is in 2018 een bedrag van 2 ton beschikbaar gesteld, maar dat bedrag wordt teveel versnipperd over losse projecten. De ChristenUnie steunt GrienLinks om het volledige bedrag beschikbaar te stellen voor het onderzoek naar witte gebieden in het insectennetwerk. Dat voorstel wordt met een grote meerderheid in de Staten aangenomen.



Klimaat en energietransitie

Geen dieseltreinen meer in Fryslân

Provinciale Staten willen dat de treinen geen CO₂ meer uitstoten in 2025. Om dat te realiseren zijn verschillende technieken onderzocht. De voorkeur van de provincie gaat uit naar de goedkoopste oplossing. Dat zijn de batterijtreinen. Wij willen weten waarom er niet is gekozen voor een trein die op waterstof rijdt. In Groningen wordt die mogelijkheid wel onderzocht. De gedeputeerde laat weten dat waterstof nu nog te duur is en dat dit ook niet gerealiseerd kan worden vóór 2025. Toch willen wij dat de waterstofrein alsnog als optie meegenomen wordt in de totale berekening. De gedeputeerde zal ons op de hoogte houden

van de ontwikkelingen op dit gebied. De Staten stemmen in om het plan verder uit te werken met de batterijtrein.



Kansen voor waterstofeconomie benutten

De energietransitie heeft een prominente plek gekregen in de begroting. In een aantal delen van de provincie zijn de grenzen van het energietransport in zicht. Het elektriciteitsnet zit vol. Dat betekent dat bedrijven niet meer kunnen uitbreiden en dat de aanleg van zonne-energie stokt. Dat kan niet de bedoeling zijn van een

succesvolle energietransitie. De ChristenUnie heeft in het verleden al aandacht gevraagd voor de mogelijkheden van waterstof en merkt nu dat daar niets mee gedaan wordt. Het is tijd dat er wat gaat gebeuren. De gedeputeerde zegt toe de Staten informeren over de nieuwste technologische ontwikkelingen.



Zorgen om de provinciale aanpak van het Klimaatakkoord



In het debat over het klimaatakkoord bekritiseert Wiebo de Vries het tempo waarop het college stappen neemt. Verder dan 'kom eens met uw ideeën' komt het tot op heden niet. De ChristenUnie betwijfelt of de provincie wel voldoende grip op het proces heeft. Een

te grote nadruk op een eigen aanpak kan ook leiden tot een verschuilen achter te langdurige processen. Samen met de Friese gemeenten moet de provincie voor 1 juni 2020 een Regionale Energie Strategie opleveren.

Gun elke boer een kleine windmolen

Het windplan van de provincie Fryslân is een dubbelhartig gedrocht. De nieuwe Verordening Romte lijkt ruimte te maken voor windenergie, maar houdt in feite windmolens tegen. De voorlopers onder de boeren worden gestraft. Hoe duurzaam wil Fryslân zijn? Wiebo de Vries schrijft hierover een opiniestuk. De kromheid van het beleid zit hem in het feit dat je als boer een kleine windmolen mag plaatsen om in je

eigen energiebehoefte te voorzien, maar pas op, als je die overschrijdt, dan mag het niet. De meeste boeren hebben al zonnepanelen en komen niet meer in aanmerking voor een kleine molen. Maar omgekeerd kun je wel een kleine molen aanvragen bij de provincie, om daarna alsnog zonnepanelen te leggen. Voor zonnepanelen heb je geen vergunning nodig.

Regionale Energie Strategie

De provincie wil de komende jaren minder gas verbruiken en minder afhankelijk zijn van energieleveranciers buiten Fryslân. In de Regionale Energie Strategie geven de Friese overheden aan hoe Fryslân aan de doelstellingen vanuit het Nederlandse Klimaatakkoord wil bijdragen. De ChristenUnie vindt het belangrijk

dat we de komende tijd meters maken. Statenlid Wiebo de Vries roept op om samen met de gemeenten en de mienskip de schouders onder het energiebeleid te zetten. Het college wil niet meer energie laten opwekken dan Fryslân nodig heeft. De ChristenUnie is het hier niet mee eens.

Waardevolle regio

Fryslân bestaat uit verschillende regio's met eigen kenmerken, kwaliteiten en uitdagingen. Voorwaarde voor de versterking van de Friese regio's zijn een goede infrastructuur, goed bereikbare voorzieningen en een sterke Friese economie. Daar willen wij in investeren. Wij zijn ervan overtuigd dat Fryslân voorop kan lopen met circulaire initiatieven, kringlooplandbouw en opwekking van duurzame energie. Initiatieven vanuit de mienskip, zoals Holwerd aan Zee, willen wij ondersteunen en tot een succes maken.

Holwerd aan Zee, de vaart erin houden



In het Friese Holwerd hebben bewoners een groots plan opgevat: ze gaan de dijk doorbreken, zodat het krimpddorp weer aan het water komt te liggen en een toeristische trekpleister kan worden. Provinciale Staten besloten eerder al om geld te reserveren voor Holwerd. Tijdens de vergadering in januari is de vraag om nu al een deel van het geld vrij te geven voor het nemen van voorbereidingen. De ChristenUnie vindt het tot nu toe één van de meest mooie voorbeelden van hoe een project van onder op gerealiseerd wordt. Het voorbereidingsgeld wordt door de Staten beschikbaar gesteld.

Gat in de begroting

Vitens keert geen dividend uit over het boekjaar 2019. De provincie Fryslân is aandeelhouder en loopt daardoor ruim 6,5 ton mis. ChristenUnie stelt hierover vragen in november en wil opheldering van het college. Het college laat

weten dat de berichtgeving hierover in de krant onjuist is en dat de feitelijke besluitvorming plaatsvindt in de aandeelhoudersvergadering van 24 april 2020.

Profiteren van Windpark Fryslân

De provincie wil dat de Friese samenleving mee kan profiteren van de opbrengsten van het windpark. Op het moment dat de windmolens in werking zijn, kunnen Friese burgers deelnemen door obligaties te kopen. Tijdens de vergadering in februari debatteren de Staten over hoe het obligatiestelsel eruit moet komen te zien. Wij vinden het mooi dat burgers kunnen deelnemen in Windpark Fryslân. Ons voorstel is om de obligaties te verhandelen alleen voor de Friese burgers. Het voorstel 'van Friezen voor Friezen' wordt door de Staten aangenomen.



Veiligheid bruggen en viaducten



Steeds vaker zijn er storingen aan bruggen. Wij willen van het college van Gedeputeerde Staten weten hoe het is gesteld met het onderhoud en daarmee met de veiligheid van de bruggen en viaducten in Fryslân. 'Een voorbeeld is een storing aan de brug Skûlenboarch in Jistrum. Dit soort storingen veroorzaken niet alleen hinder voor weg- en vaarverkeer, maar leiden ook tot langere aanrijdtijden van hulpdiensten. Daar maken we ons zorgen over,' zegt Matthijs de Vries. Het college laat weten dat alle bruggen en viaducten in beheer en onderhoud bij de provincie Fryslân continue worden onderhouden. Als er bij Rijksbruggen vaker sprake is van storingen bij één en hetzelfde kunstwerk, kaarten zij dit wel aan tijdens (in) formele overleggen met het Rijk en dringen zij aan om maatregelen te nemen.

Omgevingsvisie ter inzage

In de Omgevingsvisie legt de provincie haar ambities en doelen voor de leefomgeving voor de lange termijn vast. Samen met de mienskip wil de provincie Fryslân goede ideeën en plannen uitwerken. Alhoewel het lastig is om vooruit te kijken, moeten er nu al keuzes gemaakt worden. In Fryslân staan we voor een

groot aantal veranderingen die de landbouw, energie, woningmarkt en krimp aangaan. Tijdens de vergadering in september zegt Statenlid Wiebo de Vries: 'Ik wil een oproep doen aan alle inwoners van Fryslân om ook vooral je mening te geven op deze visie. Het is een stuk van en voor de Friezen en Friezinnen.'



Actieve lobby naar Den Haag voor de Lelylijn

Al jaren pleitten wij voor een snelle verbinding van Fryslân naar de Randstad. Tijdens het



laatste debat voor de verkiezingen komt de VVD met het verzoek aan het college om stappen te ondernemen tot aanleg van de Lelylijn. Het gaat om een nieuwe spoorverbinding die vanaf Duitsland via Groningen over Drachten en Heerenveen wordt doorgetrokken naar Emmeloord en Lelystad. Ynze de Boer: 'Lit ús no de mûle mar wer is wat fjierder iepenskuorre nei Den Haach en ynsette op in ûndersyk nei in nije ferbining oer Lelystêd, troch Flevolân nei it Hearrefean, Drachten en Grins.' Wij zijn blij met de uitkomst dat er opnieuw een actieve lobby richting Den Haag komt.

Treinstation Heerenveen-Zuid/Thialf

Een inwoner uit Heerenveen zoekt contact met ons over het treinstation bij Thialf. Zij vindt het hinderlijk dat de bus van station Heerenveen naar Thialf vol zit tijdens schaatsevenementen. Ze vraagt ons of we in actie willen komen voor heropening van het treinstation Heerenveen-Zuid/Thialf. In het voorjaar van 2019 stellen wij mondelinge vragen. De gedeputeerde zegt toe dat hij in gesprek gaat met vervoersbedrijven

NS en Arriva, de gemeente Heerenveen, Thialf en reizigersvereniging Rover. Na de zomer is er nog steeds niets bekend. Matthijs de Vries stelt samen met de PvdA schriftelijke vragen. Het college laat weten dat ze de haalbaarheid heeft onderzocht. Tot het eind van de dienstregeling in december 2020 is het niet mogelijk om dit station te heropenen gedurende schaatsevenementen.



**Dennis
de Calonne**

Na de Statenverkiezingen van 2019 mag ik plaatsnemen in de bankjes van de prachtige monumentale Statenzaal. De provinciale materie is mij, onder andere door de 4,5 jaar die ik eerder bij de provincie werkte, wel bekend. Ook met het politieke werk heb ik als raadslid van Smallingerland al ervaring opgedaan. Het duurt even voordat ik mijn maiden speech kan houden, over de Subsidieregeling Iepen Mienskipsfûns en de Dorpshuizenregeling. Daarvoor heb ik mij via de commissies en het stellen van vragen al met diverse dingen beziggehouden, zoals de veiligheid van het provinciale zwemwater, de Noordelijke Rekenkamer, Tresoar en deregulering.

Helaas heb ik inmiddels afscheid genomen als Statenlid. Om goed te kunnen blijven functioneren, moeten de omstandigheden om het Statenwerk heen goed zijn. Om diverse redenen is dat niet meer het geval. Ik kan en wil geen half Statenlid, halve partner, halve vader en halve werknemer zijn. Ik wens Wiebo, Matthijs, Lieuwe en ondersteuners Sipkje en Bernita veel succes en Gods onmisbare zegen toe bij hun verdere werk in de Staten!

Nieuwe aanbesteding openbaar vervoer



Vanaf 2025 mogen nieuwe bussen in het Openbaar Vervoer (OV) geen CO₂ meer uitstoten. Tijdens de Statenvergadering in november buigen de Staten zich over de komende busconcessie. Arriva verzorgt nog twee jaar het busvervoer in de provincie, maar daarna kunnen nieuwe aanbieders zich inschrijven. Medio 2020 start de aanbesteding van het OV voor de periode 2022 tot 2030. De ChristenUnie

zet zich in voor een goede bereikbaarheid op het platteland en schoon en duurzaam busvervoer. Mattheijs de Vries vraagt tijdens de vergadering aandacht voor de voorzieningen bij de bushaltes en overstapplekken. De gedeputeerde zegt toe dat er meer elektrische laadpalen komen en dat er gekeken wordt of de elektrische bussen langer mee kunnen dan 12 jaar. Dat is de huidige afschrijvingstermijn.

Friese vaarwegen en bereikbaarheid havens

Opnieuw buigen de Staten zich over de Friese vaarwegen en de bereikbaarheid van Friese binnenhavens. Over een nieuwe vaarweg naar Drachten is het laatste woord nog niet gesproken. Een moeilijk punt is het onder water zetten van landbouwpolder De Hegewarren bij Oudega in Smallingerland. Want kan die ontpoldering gecombineerd worden met de aanleg van een nieuwe, verbeterde vaarweg naar Drachten? 'Wellicht kan de vaarweg een 'bijvangst' zijn in de totale gebiedsontwikkeling,' zegt Mattheijs de Vries. Het is hoopgevend dat de havenbedrijven en de gemeente Smallingerland willen investeren in een nieuwe vaarweg Drachten, als deze er komt. Een opwaardering van de vaarweg naar Heerenveen zit er niet in. De Staten houden vast dat hier niet verder naar gekeken gaat worden.



Mogelijke gevolgen beursgang Arriva

In Fryslân verzorgt Arriva het bus- en treinvervoer. Deutsche Bahn, het moederbedrijf van Arriva, wil het bedrijf naar de beurs brengen. De ChristenUnie wil duidelijkheid over de mogelijke gevolgen van de beursgang van Arriva en stelt hierover in december vragen aan het college. Het college verzekert de fractie dat Arriva NL verplicht is om de afspraken uit het contract na te leven.



Gebiedsontwikkeling WTC Leeuwarden

Gemeente Leeuwarden heeft de provincie gevraagd om financiële steun. De provincie wil meebetalen aan de omgeving van het WTC, niet aan een nieuw Cambuur-stadion. Over de voorwaarden van het vrijgeven van het geld debatteren de Staten in februari. De provincie wil dat er geen meter winkelruimte bij komt en dat het geld besteed wordt aan de inrichting en de ontsluiting van het gebied. De

ChristenUnie is kritisch over het beschikbaar stellen van geld. Wat is het doel en hoe zit het met het overgangsrecht als winkels verplaatst worden? Uiteindelijk stemmen de Staten in met het vrijgeven van het geld, maar met als extra voorwaarde dat ze eerst per brief geïnformeerd worden over hoe er aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan.

Gastvrij Fryslân 2028

Gastvrijheidseconomie is het nieuwe woord voor Recreatie en Toerisme, met de nadruk op economie. De verwachting is dat toerisme in Nederland tot 2030 fors zal groeien. Zonder sturing wordt het vooral drukker op de nu al drukke plekken en tijdens piekmomenten. Het nieuwe beleid is gericht op 'slimme' groei. Dat betekent spreiding van toerisme binnen Fryslân over het hele jaar. Dat kan op meerdere manieren. Matthijs de Vries komt met het idee om meer te doen met apps. Bijvoorbeeld apps die 24/7 laten zien wat er waar en wanneer te doen is in onze provincie inclusief een routebeschrijving. De gedeputeerde vindt dit zeer sympathiek en wil hiermee aan de slag gaan. De Staten kiezen in december voor het scenario met de grootste bijdrage aan 'slimme' groei. Ze willen een 'tandje erbij' als het gaat om Recreatie en Toerisme.



Verkiezingen 2019

De provinciale verkiezingen van 2019 staan in het teken van Waardevol. Dit thema hebben wij uitgewerkt in drie onderwerpen: Waardevolle samenleving, Waardevolle schepping en Waardevolle regio. Deze onderwerpen zijn ook terug te lezen in ons verkiezingsprogramma dat op onze website staat. Samen met een enthousiast team van vrijwilligers zijn wij de provincie ingetrokken, op zoek naar de kiezers.

In debatten, werkbezoeken en in gesprekken op straat hebben wij onze standpunten uitgedragen. Brede steun voor onze campagne is er ook vanuit de landelijke fractie. Zowel Gert-Jan Segers als Carola Schouten komen ons ondersteunen! Alle inspanningen hebben gezorgd voor het dankbare resultaat van drie zetels. Aan iedereen die meegeholpen heeft, bedankt voor uw waardevolle bijdrage!



Nieuw coalitie akkoord: 'Lok op 1'

Met het aantreden van een nieuwe coalitie (CDA, PvdA, VVD en FNP) na de verkiezingen van maart, is in juni het bestuursakkoord 'Lok op 1' gepresenteerd. Een akkoord met een bijbels perspectief. Mensen leven niet bij brood alleen. Dat klopt als een bus. Maar er staat meer geschreven in Mattheüs 4:4. 'Alleen van brood kan een mens niet leven. Maar hij leeft van elk woord dat God spreekt.' Het geloof als belangrijk uitgangspunt in dit bestuursakkoord.

Tijdens de bespreking van het bestuursakkoord hebben we ook onze zorgen uitgesproken. Zorgen over de energietransitie. Het college wil het klimaatakkoord gaan uitvoeren, maar stelt ook direct een aantal voorwaarden. 'Houden we de vaart er wel in en gaan we niet vertragen?,' is één van de vragen van de ChristenUnie. Het akkoord is tot stand gekomen met de nodige compromissen. Vooral rondom windenergie is in coalitieverband een zware strijd gestreden. Met als resultaat een slap resultaat. Wij willen dat minimaal iedere boer een kleine

windmolen (de zogenaamde Groninger molen) moet kunnen plaatsen.

Geluk op 1 is belangrijk, dat betekent dat elke inwoner van Fryslân kan meedoen. Dat er voldoende werk is om elke dag weer brood op de plank te hebben. In de wetenschap dat de mens 'niet bij brood alleen leeft, maar leeft van elk woord dat God spreekt,' kijken we uit naar de komende vier jaar. Van de ChristenUnie Fryslân kunt u, zoals altijd, verwachten dat ze constructief is waar dat kan en kritisch waar dat moet.



**Wiebo
de Vries**

2019 is voor mij een bijzonder jaar. Een jaar waarin ik voor het eerst als lijsttrekker de verkiezingscampagne in mag. Een bevoorrechte, maar ook verantwoordelijke, positie. Een periode vol debatten, gesprekken aangaan en ook een beetje geleefd worden. Ook het jaar die mijn derde periode van Statenlid inluidt. Ik zie uit naar een mooie samenwerking met de fractie en ondersteuning.

Met de portefeuilles landbouw, energietransitie en de circulaire economie hoef ik me de komende jaren niet te vervelen. De stikstofproblematiek heeft gezorgd voor de nodige dynamiek in de landbouwsector. Stikstof blijft de komende jaren terugkomen op de provinciale agenda. Een gezamenlijke aanpak blijft noodzakelijk, waarbij de landbouw niet alléén het kind van de rekening mag zijn.

God schiep een aarde die goed was. Daar blijf ik me ook de komende jaren voor inzetten. De energietransitie, zoeken naar andere duurzame vormen van energie, zie ik dan ook als een enorme uitdaging.

Erop uit met de fractie

De fractie van de ChristenUnie gaat er graag op uit om mensen te ontmoeten, te horen wat er speelt en om te leren van initiatieven die in de provincie worden ondernomen. In onze visie horen politici midden in de samenleving te staan en te weten hoe de stemming in Fryslân is. Daarom hebben we in 2019 weer tal van activiteiten ondernomen.

Werkbezoeken



Met werkbezoeken trekken we de provincie door op zoek naar nieuwe initiatieven. We beginnen in januari bij **Frisia Zout** in Harlingen. De afgelopen jaren heeft zoutwinning een slecht imago gekregen. Eigenaren klagen over bodemdaling. Ze zijn bezorgd. De provincie wil daarom dat er niet meer zout gewonnen wordt onder land. Frisia Zout heeft inmiddels een alternatieve locatie gevonden. Boren in de Waddenzee. In 2020 hoopt Frisia het eerste zout te winnen onder het Wad.

Niet alleen zoutwinning heeft last van een slecht imago. Ook de geitenhouderij heeft door de Q-koorts uitbraak in 2007 minder aanzien gekregen. Naar aanleiding van een onderzoek naar de gezondheid van omwonenden in de buurt van een veehouderij wordt eind 2018 geconcludeerd dat er rond geitenhouderijen vaker longontstekingen voorkomen.

In februari stelt Fryslân daarom een geitenstop in. Geitenhouder **Meekma** is hier stomverbaasd over en nodigt de fractie in april uit voor een gesprek op hun bedrijf in Deinum. Niemand wil dat er mensen ziek worden van de geiten. Maar zolang er geen duidelijkheid is over de oorzaak van meer longontsteking bij geitenhouderijen vindt Meekma het onjuist dat er een stop is.



Natuur- en landbouworganisaties verwachten meer nieuwe natuur te kunnen aanleggen binnen het beschikbare budget van de provincie. Ze hebben een plan, 'Natuur mei de Mienskip', uitgewerkt om het natuurbesluit van de provincie over te nemen. In mei brengen we een werkbezoek aan **It Fryske Gea** in Olterterp om te horen hoever het met dat plan is, dat tot doel heeft om meer natuur voor hetzelfde geld te realiseren. De eindbeheerder krijgt meer stuur over aankoop en inrichting van het gebied dat hij gaat beheren. Zo kan er effectiever gewerkt worden. De betrokken organisaties verwachten ook een breder maatschappelijk draagvlak te creëren.



De fractie brengt in juni een bezoek aan **Platform GEEF** en Huis van het Heden in Leeuwarden. Als we ouder worden blijven we steeds langer thuis wonen. Het platform richt zich op het langer zelfstandig thuis wonen met behulp van technologie. De techniek gaat steeds verder. Steeds meer ouderen hebben een tablet en een smartphone. Met behulp van slimme technologie kan de zorg daar voordeel mee doen. Directeur Mia Schaafsma zou over de sociale kant van de circulaire economie wel meer willen samenwerken met de provincie. Voor de toekomst zijn ze bezig met 'Dorp van het Heden' waarbij ze alle functies in het dorp willen verbinden.

Vanuit Fryslân gaan de aardappelen de hele wereld over. Ook de pootaardappelen van **Maatschap Jensma-de Vries**. Eind juni brengen we een bezoek aan het akkerbouwbedrijf in Hallum en staan we letterlijk met beide voeten in de klei. Tijdens de rondleiding worden we door Tineke de Vries bijgepraat over de ontwikkelingen in de akkerbouwsector. Tineke is ook actief als bestuurder bij LTO Noord.



Een plus op het platteland, dat is wat **Doarpswurk** wil bereiken. Dit doen ze door ondersteuning te bieden aan dorpsbelangen. Vroeger ging het over de stoeptegels in het dorp. Tegenwoordig gaat het over grotere vraagstukken. Doarpswurk vindt het belangrijk om mee te bewegen met de veranderende behoefte op het platteland. In de toekomst willen zij graag hun werk voort blijven zetten en nog vele mienskips-initiatieven ondersteunen. Daarvoor vragen ze aandacht tijdens het werkbezoek in augustus te Raerd.



Dairy Campus is het onderzoekscentrum voor de melkveehouderij van Wageningen Livestock Research. Hier bevinden zich wetenschappelijk en praktijkonderzoek onder één dak. Samen met de provinciale fractie van ChristenUnie Flevoland brengen we in december een bezoek aan de Dairy Campus in Leeuwarden. Tijdens het werkbezoek hebben we het onder andere over kringlooplandbouw.



Gevaarlijke kruisingen in het dorp, te hard rijdende auto's, vrachtauto's en landbouwverkeer en fietsers op één rijbaan. De inwoners van **Sint Annaparochie** maken zich zorgen over de verkeersveiligheid. Op initiatief van ChristenUnie Waadhoeke brengen de provinciale fracties van de ChristenUnie en FNP in december een werkbezoek aan het dorp. Ze bekijken de kruisingen en gaan in gesprek met dorpsbelangen, leerlingen van de middelbare school en ondernemers.



**Sipkje
Messink-Breen**

Prediker zei het al: 'Er is voor alles een vastgestelde TIJD....'
Een tijd van komen, 1 mei 2007. Een tijd van viertien, een koperen jubileum, 12½ in dienst op 1 november. Vooraf nooit kunnen bedenken. Een tijd van leren en boeiende mensen ontmoeten. De politieke arena kent menig personele wissel. In eigen fractie ben ik nog de enige vanaf mijn start. Een tijd van een saffieren jubileum. In maart 45 jaar getrouwd met Martin, die mij altijd volop heeft gefaciliteerd.
Een tijd van gaan. Mijn pensioengerechtigde leeftijd komt eraan. Bij leven en welzijn op 1 november 2020 een feit. De tijd hâldt gijn skoft. Dus nu een tijd om drok dwaande van alles te doen voor 'de laatste keer'. Een tijd van terugblik om de Here te danken. Een tijd van vooruitblik om Hem te bidden.
'Maak mijn uren en mijn tijd tot Uw lof en dienst bereid.' AL-TIJD.

Ondernemersontbijten

Elk kwartaal organiseert de fractie een ondernemersontbijt om met ondernemers in gesprek te gaan. Waar maken zij zich zorgen over, waar zien zij kansen? Het eerste ontbijt van 2019 is in maart, één dag voor de verkiezingen. We ontbijten met Tweede Kamerlid **Nico Drost** bij Van der Valk in Leeuwarden.



Het bedrijf **Dekker Creatieve Media & Druk (CMD)** in Leeuwarden bestaat al sinds 1940. Eigenaar Bram Dekker nodigt ons in september uit voor een ontbijt en een rondleiding op zijn bedrijf. Hij spreekt inspirerend over de economie van Gods Koninkrijk en houdt zo de ondernemers een spiegel voor. 'Alle geld en goed is van de Heer. God heeft alles,' zegt hij. Dat geeft hem zoveel meer ontspanning in zijn werk. Hij hoeft het niet te doen. God is het die het doet.

Hij vervangt Stieneke van der Graaf tijdens haar zwangerschapsverlof. Nico was, voordat hij de Tweede Kamer in ging, ondernemer en al jaren actief voor de ChristenUnie in Rhenen. Hij prikkelt de ondernemers met de vraag: 'Wie ben jij als je geen ondernemer meer bent?'

In juni zijn we te gast bij het **Friesch Dagblad** in Leeuwarden waar Ruth Peetoom sinds kort uitgever is. Tijdens het ontbijt vertelt ze welke plannen ze heeft met het Friesch Dagblad. 'Er is meer behoefte aan verdieping, achtergronden en bezinning,' zegt ze. Ze wil met een nieuw digitaal platform: 'Het Goede Leven' de lezer meer verdiepende verhalen geven.



Die passie van Bram vinden we ook bij Conny Oldenhuis van **Conntact**. Daar zijn we in december te gast. Conny werkt vanuit haar hart. Ze is in 2005 gestart met haar bedrijf in Buitenpost dat zich richt op klantenwerving, telefoonservice en verkoopondersteuning. Tijdens het ontbijt spreekt Hans Heres over ondernemerschap. Hoe kun je elke dag een klein stapje maken om een goede ondernemer te worden?



Komen en gaan

Na de Statenverkiezing in maart vindt er een wissel binnen de fractie plaats. Ynze de Boer en Reitze Douma vertrekken. Matthijs de Vries (38) en Dennis de Calonne (37) komen Wiebo de Vries versterken, die als enige overblijft van de 'oude' fractie. Tevens wordt Lieuwe van der Pol

(65) beëdigd als commissielid en 1e opvolger. In december geeft Dennis aan te gaan stoppen in januari 2020. Het Statenwerk houdt meer in dan hij heeft gedacht. Hij kan het niet meer combineren met zijn werk en gezin.



Ynze de Boer en Reitze Douma



Dennis de Calonne, Matthijs de Vries en
Wiebo de Vries

Van Wetterskip Fryslân

Allereerst dank aan God die de mogelijkheid heeft gegeven om in en met het waterbeheer in Fryslân aan het werk te zijn. 2019 is een jaar met veel veranderingen en vernieuwingen.

Het eerste kwartaal staat vooral in het teken van de verkiezingen. Prachtig om het waterwerk zo op de kaart te kunnen zetten. We hebben volop samengewerkt met de provinciale verkiezingen. De uitslag is wat dubbel. Aan de ene kant een grote groei van het aantal stemmen, meer dan 4000 stemmen meer. En aan de andere kant helaas een zetel minder, omdat we net een paar honderd stemmen te kort hebben om onze restzetel vast te houden. Die gaat dit keer naar de 50PLUS.

Rein Ferwerda heeft na meer dan 10 jaar afscheid genomen van het Algemeen Bestuur. Hij heeft het geluid van de ChristenUnie op unieke en gewaardeerde wijze vertolkt en zo bijgedragen aan een verantwoord rentmeesterschap in het waterschap.

Het proces om te komen tot een nieuwe coalitie is, zachtjes gezegd, niet erg netjes verlopen. Partijen, die elkaar mogelijk niet direct zouden zoeken en vinden, zijn naar elkaar toe gedreven. En wonder boven wonder ontstaat er een nieuwe coalitie van Landbouw, CDA, VVD, Bedrijven, Lagere Lasten Burger en ... de ChristenUnie. Met onze ene zetel zijn we nodig voor de meerderheid.

In het coalitie programma zijn onze punten volledig opgenomen. In het hele proces hebben Dirk-Jan Kuiken (commissielid) en Klaas Antuma (steunfractielid) ook hun stevige bijdrage geleverd. Zelf mag ik nu de taak van Algemeen Bestuurslid in gaan vullen. In het begin was dat wat zoeken en aftasten. Hoe maak je de overstap van Dagelijks Bestuurslid naar Algemeen Bestuurslid? Ondertussen heb ik die rol aardig te pakken.

Bé de Winter is namens CDA en ChristenUnie lid van het Dagelijks Bestuur geworden. Zo is er een intensieve samenwerking ontstaan met het CDA, die zelfs geleid heeft tot gezamenlijke fractievergaderingen, tot tevredenheid van beide partijen.

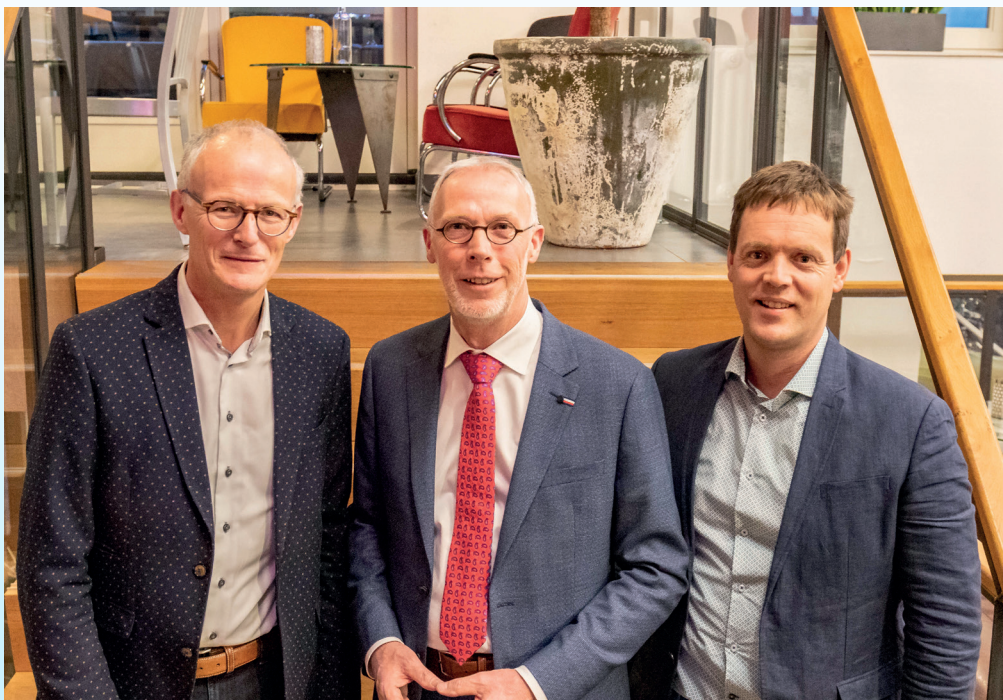
De nieuwe financiële aanpak is één van de grootste doorgevoerde veranderingen. Na jaren van inzetten van de reserves zijn de tarieven voor waterschapslasten stevig verhoogd. Dat is noodzakelijk om de investeringen betaalbaar te houden voor de vele taken van het Wetterskip. Te denken valt o.a. aan het bergen, vasthouden en afvoeren van water in natte en droge tijden en het inspelen op klimaatverandering. Dat veranderingen niet altijd even gemakkelijk begrepen worden, blijkt in december uit het massale protest van 400 boeren met trekkers bij Wetterskip Fryslân.

In het jaar A.D. 2020 werken we als fractie graag door aan ons 'Gewenst Peil' van een toekomstgericht Wetterskip Fryslân.

Egbert Berenst

Algemeen Bestuurslid

ChristenUnie Wetterskip Fryslân



Klaas Antuma, Egbert Berenst, Dirk-Jan Kuiken

Van de bestuurstafel

Terugkijkend op het jaar 2019 is er sprake geweest van een jaar met veel activiteit. Vooral de eerste helft van het jaar is in beslag genomen door de verkiezingen van de Provinciale Staten. Met een mooie kandidatenlijst zijn we vol vertrouwen de verkiezingen ingegaan. We zijn rijk gezegend met de verkiezing van drie zetels in de PS van Fryslân. De drie eerste kandidaten van de lijst zijn benoemd als lid van de Provinciale Staten, en de vierde kandidaat is benoemd tot commissielid. Met grote werklust en enthousiasme zijn zij aan de slag gegaan, eerst al tijdens de campagne en daarna in de Staten zelf. We kijken daarom met dankbaarheid terug op de vele zegeningen die we hierin hebben mogen ervaren.

De verkiezingen bij Wetterskip Fryslân lijken aanvankelijk tot een verheugende uitslag te leiden. Twee leden van de ChristenUnie zouden een plaats krijgen in het Algemeen Bestuur. Bij nadere analyse blijkt dit toch niet het geval. Egbert Berenst heeft als enig CU lid in het Algemeen Bestuur zitting genomen. Hij wordt daarbij actief ondersteund door de twee kandidaten die hem volgen op de kandidatenlijst.

Als bestuur hebben wij onze bijdrage geleverd aan de verkiezingen en daarna onze werkzaamheden gecontinueerd in ongewijzigde samenstelling. Daar zijn we dankbaar voor. Het is nu van belang om ervoor te zorgen dat het bestuur de werkzaamheden op provinciaal en lokaal niveau blijft ondersteunen. Dit doen we in afhankelijkheid van onze hemelse Vader, en we bidden Hem dan ook om een zegen op ons werk.



Margo de Vries

*Voorzitter Provinciaal Unie Bestuur
ChristenUnie Fryslân*



Colofon:

Vormgeving en drukwerk: Multicopy Drachten
Redactie: Bernita Hakvoort en Sipkje Messink
E-mail: christenunie@fryslan.frl
Tel: 058-2925801 / 058-2928801

Wilt u op de hoogte blijven van de activiteiten van de fractie?
Abonneer u dan op onze gratis nieuwsflits die elke maand verschijnt.

www.christenunie.frl

www.twitter.com/cufryslan

www.facebook.nl/CUFryslan

U ontvangt per adres één exemplaar van het jaarverslag. Extra exemplaren kunt u bij de fractie opvragen.